

Azərbaycan ədəbi-elmi irsi Türkiyə dərgilərində

Jalə Əliyeva

Filologiya elmləri doktoru, professor
Bakı Dövlət Universiteti
E-mail: jale-aliyeva@hotmail.com

Xülasə. Ortaq milli-mənəvi dəyərlərin, adət-ənənələrin, fikir və düşüncə tərzinin, dünyabaxışının birləşdirdiyi türksoylu xalqlar arasında qarşılıqlı əlaqələrin yaradılması, münasibətlərin tənzimlənməsi və daha da yaxşılaşdırılması işində kütləvi informasiya vasitələləri arasında daha qədim tarixə və ənənələrə malik olan mətbuatın böyük rolu vardır. Xalqlarımızı bir-birinə yaxınlaşdıran, eyni kökdən boy atdığımızı daha bariz və əyani şəkildə göstərən mədəni dəyərlərə, ədəbi örnəklərə və onların öyrənilməsinə, yayılmasına, təbliğinə xidmət edən dərgi və qəzetlərin fəaliyyətlərinin tədqiqi önəmli və gərəkli məsələlərdəndir.

Məqalədə bu problemə toxunulmuş, əsasən “Türk ədəbiyyatı”, “Qardaş Ədəbiyyatlar”, “Qardaş qələmlər”, “Təmrin”, “Üç cizgi” dərgilərinin fəaliyyəti araşdırılmış, onların mətbuat həyatından və bu işdəki xidmətlərindən bəhs edilmişdir.

Yayın həyatına 1972-ci ildən başlayan “Türk ədəbiyyatı” dərgisi bütün fəaliyyət illəri ərzində türkdilli xalqların ədəbiyyat və sənət örnəklərinin öyrənilməsində, dünyaya yayılmasında, bir çox şair və nasirin, elm adamının sənət dünyasında tanınmasında əvəzsiz rol oynamışdır və bu gün də öz missiyasını şərəflə davam etdirir. Əsası Əhməd Kabaklı tərəfindən qoyulmuş dərgiyə ayrı-ayrı vaxtlarda Sərvət Kabaklı, İsa Kocakaplan, Bəşir Ayvazovlu, Bəxtiyar Aslan kimi tanınmış qələm və söz ustaları rəhbərlik etmişlər. Hazırda isə dərginin redaktoru yazıçı-tərcüməçi İmdat Avşardır.

Açar sözlər: türk xalqları, türk dövlətləri, milli kök, milli-mənəvi dəyərlər, elmi-ədəbi əlaqələr

Məqalə tarixəsi: göndərilib – 02.11.2023; qəbul edilib – 16.11.2023

Literary-scientific heritage of Azerbaijan in Turkish magazines

Jale Aliyeva

Doctor of Philological Sciences, professor
Baku State University
E-mail: jale-aliyeva@hotmail.com

Summary. The press, which has an ancient history and traditions among the media, plays a big role in creating relationships, regulating and further improving relations between the Turkic peoples, united by common national and moral values, traditions, ideas and ways of thinking, worldview. The study of the activities of magazines and newspapers that serve to disseminate and promote cultural values and literary samples that bring our peoples together and clearly show that we were born from the same common roots is one of the important and necessary issues.

This problem was touched upon in the article, the activities of the magazines “Turk edebiyatı”, “Gardash Edebiyyatlar”, “Gardash Gelemler”, “Temrin”, “Uch Chizgi” were mainly considered and were discussed their press life and merits in this work.

The journal “Turkish Literature” was first published in 1972. During all the years of its activity played an invaluable role in studying examples of literature and art of Turkic-speaking peoples, spreading them around the world, introducing many poets, prose writers and scientists in the art world; and it continues its duty with honor. The founder of this magazine was Ahmed Kabakli and famous wordsmiths such as Servet Kabakli, Isa Kojakaplan, Beshir Ayvazoglu, Bakhtiyar Aslan managed this journal at different times.

Keywords: Turkic peoples, Turkic states, national roots, national and moral values, scientific and literary connections

Article history: received – 02.11.2023; accepted – 16.11.2023

Giriş / Introduction

Tarixən çox geniş coğrafiyada məskunlaşmış, az qala dünyanın yarısına hakim olmuş, qüdrətli imperiyalar yaratmış və müəyyən mənada tarixin gedişinə təsir göstərmiş türk xalqları zaman-zaman müxtəlif siyasi, ictimai şərtlər daxilində birləşmiş və ya bir-birilərindən ayrı düşmüşlər. Lakin tarixin bu məddü cəzfləri arasında xalqlarımız arasındakı bağlar qopmamış, əksinə ortaq dəyərlərimiz bizi daha da yaxınlaşdırmış, ümumi sərvətimiz formalaşmışdır. Ulu öndər Heydər Əliyevin Türk dünyası yazıçılarının III qurultayındakı nitqində türkdilli xalqların ümumbəşəri mədəniyyətə verdiyi töhfələrin dəyərini vurğulayarkən söylədiyi kimi: *“Türkdilli xalqlar qədim, çoxəsrlik tarixi boyu Avrasiya qitəsinin böyük hissəsində yaşayaraq dünya, bəşər mədəniyyətinə böyük töhfələr vermiş, onu zənginləşdirmişlər”* (Əliyev)

Əsas hissə / Main Part

Qloballaşan müasir dünyada etnik azlıqların, sayca çox olmayan millətlərin sürətlə “böyük” xalqlar tərəfindən assimilyasiyaya uğradıldığı bir dövrdə hər bir xalqın milli mental dəyərlərinin, milli kimlik göstəricilərinin önə çəkilməsi, milli ruhun oyadılması, genetik yaddaşa qayıdılması kimi məsələlər aktuallaşmışdır. Tanınmış Türk yazarı İmdat Avşar bir gerçəyi olduqca dəqiq ifadə etmişdir: *“Hansı coğrafiyada olursa olsun, türkün həyata, əşyalara baxış açısı eynidir”* (Avşar). Odur ki, eyni tarixi keçmişə, eyni soy kökə, dil qrupuna, eyni və bənzər adət-ənənələrə, məişət və həyat tərzinə, ortaq mədəniyyətə, dəyərlərə malik xalqlar dünyanı xüsusi güclərin idarə etdiyi çağdaş zamanda bir olmaq, birləşmək, mədəni-elmi, ədəbi-ictimai nailiyyətlərini bölüşmək, qarşılıqlı zənginləşmək və nəhayət, güclənməyin artıq tarixi zərurət olduğunu dərk etmişlər və fəaliyyətlərini bu istiqamətdə qurmağa çalışırlar.

Belə şəraitdə türkdilli xalqlar arasında da əlaqələrin genişlənməsi və inkişaf etdirilməsi labüd məsələyə çevrilmişdir. Bu işdə isə əsas yük, şübhəsiz, məhz elmin, mədəniyyətin, ədəbiyyatın və mətbuatın üzərinə düşür. Çünki bizi birləşdirən daha çox ortaq ədəbi-mədəni dəyərlərimizdir. *“Ayrı-ayrı milli-mənəvi dəyərlərin bir araya gəldiyi dünya ədəbiyyatının tərkib hissələri (milli ədəbiyyatlar) arasında əlaqələr qarşılıqlı mədəni mübadilə və zənginləşmə üçün nə qədər faydalı olsa da, eyni kökdən qaynaqlanan söz-düşüncə sənətinin budaqlarının bağlılıq münasibətlərinin araşdırılması, hər şeydən əvvəl, soy kökü unutmamaq, genetik yaddaşı oyatmaq və gələcək nəsillərə ötürmək baxımından olduqca əhəmiyyətli nüanslardandır”* (Bədəlova, s. 28).

Bu istiqamətdə aparılan işlərə nəzər saldıqda görürük ki, türk xalqları arasında elmi, ədəbi-mədəni əlaqələrdə əsas rolu Türkiyə və Azərbaycan dövlətləri oynayır. Hər iki ölkədə türkdilli ədiblərin kitabları, əsərləri tərcümə olunaraq nəşr edilir, ardıcıl və sistemli tədbirlər, simpozium və konfranslar, təqdimatlar keçirilir. Lakin ədəbi əlaqələrin möhkəmlənməsində əsas işi, şübhəsiz ki, mətbuat orqanları görür. Türk aydını, yazar, tərcüməçi və sosioloq alim Cemil Meriç yazır ki, **“Dergi, hür tefekkürün kalesi. Belki serseri ama taze ve sıcak bir tefekkür. Kitap, çok defa tek insanın eseri, tek düşüncenin yankısı; dergi bir zekâlar topluluğunun. Bir neslin vasiyetnamesidir dergi; vasiyetnamesi, daha doğrusu mesajı. Kapanan her dergi, kaybedilen bir savaş, hezimet veya intihar”** (Meriç). Ədibin sözlərindəki həqiqət danılmazdır. İnkaredilməz faktdır ki, dövrün ədəbi prosesini ardıcıl təqib etmək, izləmək üçün hər zaman yeniliklərə və kreativ düşüncə tərzinə açıq olan, bu yolda yeni addımlar atan gənclərə dayaq durub əllərindən tutan, onları öz ətrafında birləşdirən, eyni zamanda da ədəbi ənənələrə hörmət və ehtiramla yanaşan, milli irsin keşiyində həssaslıqla dayanan ədəbiyyat yönlü mətbuat orqanları ən təmiz və “düzü düz, əyrini əyri göstərən” (Mirzə Ələkbər Sabir) aynadır. Amalı və məqsədi ədəbiyyata, mədəniyyətə və milli, bəşəri dəyərlərə xidmət olan dergi, jurnal və qəzetlər ədəbi, siyasi və mədəni yeniliklərə, dəyişim, tərəqqi və sıçrayışlara şahidlik etməklə yanaşı, həm də bir yol xəritəsidir, sabah tarixə çevriləcək bu günün arxiv yaddasıdır.

Türk dünyasında bu istiqamətdə fəaliyyət göstərmiş və məktəb yaratmış nəşrlərdən ötən əsrin əvvəllərindən etibarən dərc olunan – Kırmda İsmayıl Qaspiralının rəhbərlik etdiyi “Tərcüman” qəzetini, İstanbulda dərc olunan “Türk Yurdu”, bundan başqa, “Sirati-Müstəqim” (“Doğru yol”), “Səbilür-Rəşad” (“Doğru Yol”), “İqdam” (“Təşəbbüs”), “Bilgi Məcmuəsi” kimi jurnal və qəzetləri göstərə bilərik.

Türkiyə və Azərbaycan əlaqələrinin inkişafında, Azərbaycan yazar və ədiblərinin, mədəniyyət və incəsənət xadimlərinin türk dünyasında tanınmasında böyük türk ədibi, mətbuat və ədəbiyyat cameəsinin ən məşhur isimlərindən biri, görkəmli ədəbiyyat tarixçisi, professor Əhməd Kabaklı tərəfindən təsis edilmiş “Türk ədəbiyyatı” dergisi, mətbuat dünyasına ilk addımını Ərzurumda professor Yavuz Akpınar və İbrahim Bozyellə atan “Qardaş ədəbiyyatlar” dergisi, Avrasya Yazarlar Birliyinin aylıq “Qardaş qələmlər” dergisi, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin Bədii Tərcümə və Ədəbi Əlaqələr Mərkəzinin əməkdaşlıq etdiyi “Təmrin” dergisi, Əskişəhər Azərbaycanlılar Dərnəyinin yayım orqanı olan “Üç çizgi” dergisi xüsusilə seçilirlər. Adlarıçəkilən, bütün türk dünyasında yayılan, mətbuat cameəsində böyük nüfuz qazanmış bu dərğilər türk xalqlarının bədii söz sənətinin qayğısını çəkir, sanki sadıq bir əsgər kimi onun təəssübünün keşiyində dayanır və təbliği işini təşkil edirlər. Ədəbi mətbuat orqanlarının üzərinə düşən məsuliyyətin çətinliyi çağdaş ədəbi prosesi nəzərində saxlaması, ardıcıl izləməsi, eyni zamanda da ədəbi prosesin tələbləri ilə ayaqlaşma bilməsi ilə daha da artır. Odur ki, bu sahədəki dərğilərin uzun zaman yaşaması və dolayısı ilə bir məktəb yaratması böyük zəhmət və əzm bahasına başa gəlir.

Yayın həyatına 1972-ci ildən başlayan “Türk ədəbiyyatı” dergisi bütün fəaliyyət illəri ərzində türkdilli xalqların ədəbiyyat və sənət örnəklərinin öyrənilməsində, dünyaya yayılmasında, bir çox şair və nasirin, elm adamının sənət dünyasında tanınmasında əvəzsiz rol oynamışdır və bu gün də öz missiyasını şərəflə davam etdirir. Əsası Əhməd Kabaklı tərəfindən qoyulmuş dərğiyə ayrı-ayrı vaxtlarda Sərvət Kabaklı, İsa Kocakaplan, Bəşir Ayvazoglu, Bəxtiyar Aslan kimi tanınmış qələm və söz ustaları rəhbərlik etmişlər. Hazırda isə dərğinin redaktoru yazıçı-tərcüməçi İmdat Avşardır. “Türk ədəbiyyatı” dərğisinin mətbuat həyatının inkişafında və tərəqqisində adını çəkdiyimiz görkəmli ziyalılarla yanaşı, Belkis İbrahimhakkioğlu, Sevinç Çokum, Ahmet Taşgetiren, Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu, Ömer Lütfi Mete və Olcay Yazıcı kimi vətən və millətsevər aydınların da böyük zəhmətləri olmuşdur.

Akademik İsa Həbibbəylinin *“Azərbaycan ağırlıqlı Türkiyə jurnalı”* (Ədəbiyyat İnstitutunda Elmi Şura keçirildi) adlandırdığı “Türk ədəbiyyatı” dərğisinin digər Türk dövlətləri ilə yanaşı, Azərbaycanla da sıx əlaqələri vardır. *“Türk ədəbiyyatı” dərğisi müstəqillik illərində xalq şairləri*

Bəxtiyar Vahabzadə, Sabir Rüstəmxanlı, akademik İsa Həbibbəyli və akademik Kamal Abdullaya həsr edilmiş xüsusi buraxılışlarını çap etməklə Azərbaycan ədəbiyyatı və elmi fikrinin Türk dünyasında tanınmasına xidmət etmişdir. ...Dərginin bir sayının (575 Sentyabr (Eylül), 2021) dahi Azərbaycan şairi Nizami Gəncəvinin 880 illiyinə həsr edilməsi də həm jurnalın Türk dünyasının görkəmli şəxsiyyətinə verdiyi böyük dəyərin, həm də Azərbaycanla dostluğunun təcəssümüdür” (Bədəlova, s. 10).

Türk dünyasının önəmli ədəbiyyat dərgilərindən biri də 1982-ci ildən nəşrə başlayan “Qardaş ədəbiyyatlar” olmuşdur. Səhifələrində Türk xalqları ədəbiyyatlarının həm tarixi, həm də müasir problemləri ilə bağlı məqalə, şeir və nəsr nümunələrinə yer verən dərgi 2000-ci ilədək fəaliyyət göstərmişdir. Dərginin naşiri Yavuz Akpınarın da dediyi kimi, bu nəşr türk xalqlarının ədəbiyyatlarını, dil özəlliklərini bir-birilərinə çatdırmaq, oxucuları bu zəngin xəzinə ilə tanış etmək məqsədilə yaradılmışdır. Tədqiqatçı alim Nəsrin Karaca yazır: *“Qardaş Edebiyatlar bir yandan Türk boylarının edebiyatını, fikir dünyasını, sosial və siyasi durumunu Türkiyə’ye göstərmək və onların sosyo-kültürel hayatını tanıtmak, digər taraftan da Türk boyları ve yurtları arasında köprü olmayı amaç edinmiştir”* (Karaca). On səkkiz il Türk dünyasının xidmətində dayanmış dərgi onunla əməkdaşlıq edən ziyalı və aydınları bir araya gətirərək bu amala xidmət uğrunda qüvvələri birləşdirmişdir. Dərgi sözün həqiqi mənasında bütün dünyada yaşayan və ədəbi örnəklər ərsəyə gətirən qardaş xalqlar arasında mədəni-ədəbi xəbərləşmə missiyasını yerinə yetirmişdir. Keçmiş Sovetlər Birliyində, Balkanlarda, İraqda, İranda, Çində və dünyanın digər guşələrində yaşayan türk xalqlarının ədəbiyyatlarının Türkiyədə tanınması, öyrənilməsi işində dövrünün çətinlikləri və şərtləri daxilində dərginin göstərdiyi fəaliyyət əvəzolunmazdır. Bütün türk xalqlarının ədəbiyyatları arasında körpü yaratmaq, bu ədəbiyyatlar, dillər arasında yaxın əlaqələrin olduğunu aşkara çıxartmaq amalına xidmət edən dərginin səhifələrində daha çox Azərbaycan ədəbiyyatı nümunələrinə və azərbaycanlı alim-ədəbiyyatşünasların yazılarına rast gəlinməsi təsadüfi deyildir. Belə ki, on səkkiz ildə çıxan 45 sayda Azərbaycan ədəbiyyatının tarixi, inkişafı, müasir ədəbi istiqamətləri problemlərinə, klassik və çağdaş şairlərin əsərlərindən nümunələrə aid 126 yazı dərc edilmişdir.

“Qardaş Ədəbiyyatlar”da Azərbaycan ədəbiyyatı məsələləri” monoqrafiyasının müəllifi Qənirə Əsgərova yazır ki, *“...XX əsrin 80-90-cı illərində Azərbaycan-Türkiyə elmi-ədəbi əlaqələri əsasən “Qardaş Ədəbiyyatlar” vasitəsilə həyata keçirilmişdir. Bu cəhətdən nə Türkiyədə, nə də Azərbaycanda “Qardaş Ədəbiyyatlar” dərgisi ilə müqayisə oluna biləcək digər bir qəzet və dərgi tapmaq çətinidir. ...“Qardaş Ədəbiyyatlar”da Azərbaycan folklorşünaslığı ilə bağlı bir sıra mühüm informasiyalara da rast gəlirik. Bunlar Azərbaycan filoloji fikrinin, ümumən ədəbi-mədəni xronikasını izləmək, yeniliklərini işıqlandırmaq baxımından əhəmiyyətlidir...”* (Əsgərova, ss. 7-8).

Türk dövlətləri arasında qarşılıqlı əlaqələrinin möhkəmlənməsi missiyasını yorulmadan və dərin məhəbbətlə daşıyan və bu müqəddəs yükü çiyinlərinə götürən nəşrlər arasında tanınmış yazıçı və publisist Yakup Öməröğlunun redaktorluq etdiyi “Qardaş qələmlər” xüsusilə seçilir. Avrasya Yazarlar Birliyinin “aylıq ədəbiyyat dərgisi olan “Qardaş qələmlər” yayılma arealının genişliyi ilə fərqlənir və dünyanın dörd bir yanındakı türk qələm əhlinin səsini, sözünü bütün dünyaya çatdırır. Bu sadalanan keyfiyyətlərinə görə də dərgi təkcə Türkiyənin deyil, bütün Türk dünyasının ən nüfuzlu ədəbiyyat dərgilərindən birinə çevrilmiş, türk qələm əhlinin özünü ifadə etdiyi sanballı mətbuat orqanı kimi dəyər qazanmışdır. Dərginin ilk sayında Ali Akbaşın oxuculara müraciətlə söylədiyi sözlərdən də məlum olduğu kimi, jurnal özünü “Qardaş Ədəbiyyatlar”ın mənəvi xələfi hesab edir (Akbaş).

Azərbaycanla da sıx əlaqələr quran və Nizami Gəncəvi, Almas Yıldırım, Hüseyin Cavid, Anar və başqaları kimi dəyərli qələm ustadlarımıza aid xüsusi sayıları hazırlanan “Qardaş qələmlər” jurnalı fəaliyyətə başladığı dövrdən türkdilli xalqların ədəbiyyatları və mədəniyyətləri arasında əlaqələri canlandırmaq və daha da yaxınlaşdırmaq üçün mütəmadi müəyyən mövzular üzrə yarışmalar, müsabiqələr təşkil edir və bu yarışmaların yekun tədbirləri Türk dünyasının ən uzaq guşələrindən gəlmiş qələm ustalarının bir araya toplandığı möhtəşəm bayrama çevrilir.

Vətənevər və yurd qayğısı çəkən redaksiya heyətinin dərginin on illiyi (120 sayı) münasibətilə bu oxuculara böyük məsuliyyət və sevinc hissilə verdiyi hesabatda oxuyuruq: *“Bir grup arkadaşın samimi gayretləri ilə çıktığımız yolda, her ay yeni bir heyecanla hazırladık dergimizi. Dergi merkezinde bizim yaşadığımız heyecanı Türk Dünyasının dört bir yanından yazar dostlarımız bizimle aynı duyguları paylaşmasaydı, çevirmen arkadaşlarımız edebiyatlarımız arasından altın köprüler kurmak için sabahlara kadar güzel uykularına kıyıp gayret göstermeselerdi bu uzun maratona koşmamız mümkün değildi”* (Kardeş kalemler – sayı 120).

Öz səhifələrində mütəmadi Azərbaycana yer ayıran və Azərbaycan ziyalılarına, elm və mədəniyyət xadimlərinə xüsusi buraxılışlar həsr edən Əskişəhər Azərbaycanlılar Dərnəyinin orqanı olan “Üç cizgi” dərgisinin də fəaliyyəti təqdirəlayiqdir. 2016-cı ildə Dünya Azərbaycanlılarının qurultayında Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin müraciətindəki fikirlərə əsasən Əskişəhər Azərbaycanlılar Dərnəyinin idarə heyəti 2017-ci ilin yanvar ayında dərnək sədri Cavid Aydının başçılığı ilə Azərbaycan bayrağını təmsil edən “Üç cizgi” (üç xətt, üç yol, üç istiqamət, üç süar) jurnalını təsis etmiş və dərgi həmin ilin mart ayından etibarən yayınlanmağa başlamışdır. Dərgi Azərbaycana həsr olunmuş “Məmməd Əmin Rəsulzadə” (IX sayı, 2019), “Vahid Azərbaycan” (X sayı, 2019), “Azərbaycan Diasporu” (XI sayı, 2019), “Nəsimi” (XII sayı, 2019), “Represiya qurbanları: Hüseyn Cavid, Əhməd Cavad, Mikayıl müşfiq” (XIV sayı, 2020), “Şuşanın azad olunması” (XVI sayı, 2020), “Aşiq Ələsgər” (sayı XVIII, 2021), “Nizami Gəncəvi” (XIX sayı, 2021) və sair nömrələrində vətənimiz, onun tarixi, torpaqlarımızın azadlığı uğrunda apardığımız mücadilə, mədəniyyət və ədəbiyyatımız haqqında qiymətli yazılarla oxucuları Azərbaycan haqqında məlumatlandırmışdır.

Azad, müstəqil təfəkkür, sərbəst düşüncə üçün açıq olan dərgilər millətin, xalqın gələcək inkişaf yolunda daima sönməz məşəl olmuşdur və bundan sonra da olacaqdır. Türkiyədə dərc olunan və Azərbaycanla bağlı olan, mədəniyyətimiz və ədəbiyyatımızın yoluna çıraq tutan nəşrlərdən biri də ədəbiyyat və düşüncə dərgisi olan “Təmrin”dir. Şərəf Yılmazın yazı müdirliyi ilə yayımlanan “Təmrin”in ilk sayı 2008-ci ilin mart ayında işıq üzü görmüşdür. Qeyd edək ki, Türk dünyasında, xüsusilə də Türkiyə və Azərbaycanda ədəbiyyat və mədəniyyət sahəsində baş verən yenilikləri izləmək üçün “Təmrin” dərgisi qiymətli mənbə hesab oluna bilər. Onun təqdimat şüarı da oxuculara çox şeylər anlatır: “Düşüncənin sənətə dönüşüyü dərgi”...

Dərginin Azərbaycanla da sıx əlaqələri vardır və Azərbaycan ədiblərinə xüsusi buraxılışların həsr edilməsi də bunun ən gözəl sübutudur. Bir maraqlı və təqdirəlayiq fakt da odur ki, 2020-ci ildən AYB Bədii Tərcümə Mərkəzinin sədri, şair-tərcüməçi Səlim Babullaoğlunun rəhbərliyi və dərginin sahibi və yazı işləri müdiri Şərəf Yılmazın səyi ilə Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin Bədii Tərcümə Mərkəzi “Təmrin” dərgisi ilə birlikdə “Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətləri” layihəsi çərçivəsində bir sıra görkəmli ziyalımızın – Mirzə Fətəli Axundov, Mirzə Ələkbər Sabir, Mikayıl Müşfiq, Rəsul Rza, Bəxtiyar Vahabzadə, Anar, Nürəngiz Gün, Şirməmməd Hüseynov, Çingiz Abdullayev kimi sənətkarların həyat və yaradıcılığı haqqında dəyərli yazıları Türkiyə oxucularının diqqətinə çatdırmışdır. Dərginin bu özəl sayılarının xülasələri haqqında Azərbaycan və Türkiyə mətbuatında məlumat-tanıtma yazıları verilmişdir. Xüsusi buraxılışlardan əlavə, dərginin ayrı-ayrı sayılarında Azərbaycanla bağlı müxtəlif məzmunlu yazılar da yer almışdır. Bunlardan 44 günlük Vətən müharibəsi, Azərbaycanın haqq-ədalət uğrunda apardığı savaş, torpaqlarımızın düşmən əsarətindən qurtulmasına dair yazılar daha çox maraq kəsb edir.

Dərginin 108-ci sayının (2020) giriş yazısında oxuyuruq: *“Dünya gündeminde infiale neden olan, Ermenistan tarafından Azerbaycan ülkesine karşı başlatılan ani ve hukuksuz saldırıya karşı yazılan bir manifestoyu Selim Babullaoğlu'nun kaleminden okuyacaksınız. Tarihî belge ve bilgiler üzerinden hareketle bu ezeli düşmanlığa tepki gösteren Babullaoğlu, dünya şairleri ve edebiyatçıları nezdinde tüm insanlığın vicdanına sesleniyor”* (Parlak). Haqqında anons verilən məqalədə müəllif oxucuda yaranmış vəziyyət haqqında aydın və şübhəsiz təəssürat yaratmaq üçün hadisələrin başlanğıcına və səbəblərinə də toxunmağı lazım bilmişdir.

Şair ədalət və haqq naminə dünyada humanist dəyərləri, barışı, qarşılıqlı anlaşmanı, ülvi duyğuları və ümumbəşəri dəyərləri təbliğ edən ədəbiyyatın əli qələmli silahdaşlarına səslənir: “*Bu bildirişi sızə g ndermemde iki amacım var. Sizin her biriniz toprağı iřgal edilmiş, suçsuz halkı katledilmiş, köyleri yakılmış, insanları esir alınmış, iřgal edilmiş topraklarındakı madd  ve manev , tarih  mirası kademeli řekilde yok edilen, adaletsizlikle yüzleşen halkın řairi olarak benim hak sesimi duyacaksınız, hem de kendi  lkelerinizde yařayan Ermeni meslektařlarınzla bu konuda konuřacak, onların vasıtasıyla, aynı zamanda temsil ettiėiniz yazar ve medya kurumları vasıtasıyla Ermenistan’ın saygınlıėını kaybetmiş h k metinin kendi halkını niçin uçuruma s r klediėini sorgulayacaksınız*” (Babullaoėlu , s. 8).

Dərginin Azərbaycana həsr olunmuş ayrı-ayrı buraxılıřlarında da həm azərbaycanlı, həm türkiyəli m ellifl r oxucularına tariximiz, ədəbiyyatımız və mədəniyyətimiz haqqında gerçəkləri çatdırmaėa çalıřmış və xüsusilə də, Türkiyə oxucularında vətənimiz barədə d g n və ətraflı t ess rat yaratmaėa nail olmuşlar.

Nəticə / Conclusion

Bu bir həqiqətdir ki, savařların daha çox informasiya müstəvisində getdiyi bir vaxtda dünyaya çıxmaqda, necə deyərlər, “səsimizi səslərə qatmaqda”, siyasi, ictimai və mədəni mübarizədə maraqlarımızın m dafiası və qorunması,  n bařlıcası isə qalib gəlməsi üçün mətbuat bütün zamanlarda olduėu kimi, hələ də  z g c n  v  nüfuzunu qoruyub saxlamıřdır. Odur ki, bu baxımdan daha çox mənbələrlə  məkdařlıėı geniřləndirm k, nüfuzlu tribunalara yol tapmaq aktual məsələlərdəndir. Bu yolda Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin B di Tərcümə Mərkəzinin gördüyü iřl r və onun təcrübəsi də bir örnəkdir.

Ədəbiyyat / References

- Akbař, A. (tarih yok). *Bařlarken*. <http://kardeskalemler.com/ilk-yazi/> adresinden alındı
- Avřar, İ. (tarih yok). *Bizim K lliye Saati*. <https://www.youtube.com/watch?v=wdiQOtAhpjQ> adresinden alındı
- Babullaoėlu , S. (2020). Dünya řairl rin , dünya ədəbiyyatçılarına. *Təmrin*.
- Bədəlova, T. (2021, sentyabr 24). “Türk ədəbiyyatı” d rgisindən Nizami Gəncəvi ilinə töhfə. “*Elm*” qəzeti.
- Bədəlova, T. (2021, sentyabr 11). Türk dünyasına səslənən “Qardař qələmlər”in Nizami Gəncəvi sayı . *Ədəbiyyat qəzeti*, ss. 28-29.
- Ədəbiyyat İnstitutunda Elmi řura keçirildi. (tarixsiz). *525-ci qəzet*. Bu <https://525.az/news/164338-edebiyat-institutunda-elmi-suranın-iclası-keçirildi-fotolar-mənbədən-tapılıb>
- Əliyev, H. (1996). *Türk dünyası yazıçılarının III qurultayında nitqi*. Bu http://files.preslib.az/projects/toplu/v2/f3_6.pdf mənbədən tapılıb
-  sg rova, Q. (2005). “*Qardař Ədəbiyyatlar*”da Az rbaycan ədəbiyyatı m s l l ri. Bakı: Nurlan.
- Karaca, N. (tarixsiz). Türk dünyasının yakın dönem  nç  kaynaklarından. “*Kardeř edebiyatlar*” d rgisi. Bu https://turkishstudies.net/social?mod=makale_tr_ozet&makale_id=22695 m nb d n tapılıb
- Kardeř kalemler – sayı 120*. (tarih yok). <https://1000kitap.com/kitap/kardes-kalemler-sayi-120--166452> adresinden alındı
- Meriç, C. (1992). *Bu  lke* (7. baskı b.). İletişim yayınları.
- Parlak, H. (tarih yok). *D rginin notu*. file:///C:/Users/User/Downloads/T%C9%99mrin-Sava%C5%9F.pdf adresinden alındı

Литературно-научное наследие Азербайджана в турецких изданиях

Жале Алиева

Доктор филологических наук, профессор
Бакинский государственный университет
E-mail: jale-aliyeva@hotmail.com

Резюме. Отводится большая роль прессе, имеющей древнейшую историю и традиции среди средств массовой информации, в создании взаимоотношений, регулировании и дальнейшем совершенствовании отношений между тюркскими народами, объединенными общими национально-нравственными ценностями, традициями, идеями и образами мышления, мировоззрения. Изучение деятельности журналов и газет, служащих распространению и пропаганде культурных ценностей и литературных образцов, сближающих наши народы и наглядно показывающих, что мы рождены от одних общих корней, является одним из важных и необходимых вопросов.

Данная проблема была затронута в статье, в основном рассмотрена деятельность журналов “Türk ədəbiyyatı”, “Qardaş Ədəbiyyatlar”, “Qardaş qələmlər”, “Təmgin”, “Üç sizgi”, обсуждена их пресс-жизнь и заслуги в этой работе.

За все годы своего существования журнал “Турецкая литература”, начавший свою деятельность в 1972 году, сыграл неопределимую роль в изучении образцов литературы и искусства тюркоязычных народов, в их распространении по всему миру, в признании многих поэтов и прозаиков, учёных в мире искусства и с честью продолжает свою миссию сегодня. Журнал, основанный Ахметом Кабакли, в разное время возглавляли такие известные мастера пера и слова, как Сарват Кабакли, Иса Кочакаплан, Башир Айвазоглу, Бахтияр Аслан. В настоящее время редактор журнала – писатель-переводчик Имдат Авшар.

Ключевые слова: тюркские народы, тюркские государства, национальные корни, национально-нравственные ценности, научно-литературные связи